

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора,
завідувача кафедри економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи
Центральноукраїнського національного технічного університету
Зайченка Володимира Васильовича
на дисертацію, подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю “281 Публічне управління та адміністрування”,
галузі знань “28 Публічне управління та адміністрування”
Петринського Дмитра Валерійовича на тему “Механізми державного
регулювання у сфері відновлення аграрного сектору економіки України”

Актуальність теми дослідження

Сучасний етап розвитку вітчизняного аграрного сектору характеризується безпрецедентними викликами, зумовленими наслідками повномасштабної війни, руйнуванням виробничої та соціальної інфраструктури, втратою людського капіталу, порушенням логістичних ланцюгів і зниженням інвестиційної активності. За цих умов відновлення аграрного сектору України набуває стратегічного значення для забезпечення продовольчої безпеки держави, соціально-економічної стабільності сільських територій та формування передумов сталого економічного зростання.

Ефективність процесів відновлення значною мірою залежить від спроможності держави адаптувати механізми регулювання до нових реалій розвитку аграрної економіки. Це актуалізує необхідність формування системи перспективних векторів удосконалення державного регулювання, які б поєднували організаційні, нормативно-правові, фінансово-економічні, інформаційно-комунікативні, науково-інноваційні та ін. складові. Тобто саме комплексний підхід до визначення таких векторів дозволяє забезпечити узгодженість державної аграрної політики, підвищити її результативність і орієнтувати процес відновлення на довгостроковий розвиток аграрного сектору України.

Попри наявний значний науковий доробок вітчизняних і зарубіжних учених у сфері державного регулювання аграрного сектору, питання систематизації та вдосконалення механізмів державного регулювання аграрного сектору економіки України до цього часу залишаються дискусійними. Зокрема, недостатньо розробленими є теоретико-методологічні засади формування цілісної комплексної моделі функціонування механізмів державного регулювання з урахуванням сучасних викликів відновлення аграрного сектору та інтеграції України до ЄС.

Викладене вище актуалізує науково-практичну значимість теми, мету й завдання дисертаційної роботи Д.В. Петринського.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційну роботу виконано на кафедрі менеджменту та адміністрування Національного університету “Чернігівська політехніка” в

рамках НДР за темами: “Механізми державного управління регіональним розвитком в умовах переформатування владних відносин” (№ 0120U105292), де автором ідентифіковано особливості аграрного сектору як об’єкта державного регулювання та уточнено понятійно-категорійний апарат у цій сфері; “Публічне управління та децентралізація влади” (№ 0120U101815), де автором визначено перспективні вектори удосконалення механізмів державного регулювання у сфері відновлення аграрного сектору економіки України з урахуванням можливостей імплементації прогресивного зарубіжного досвіду в цій сфері (довідка від 30 березня 2026 року 202/08-566).

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій забезпечено коректним використанням системного та інституціонального підходів, а також низки загальнонаукових і спеціальних методів, застосування яких дало змогу комплексно дослідити механізми державного регулювання аграрного сектору України, виявити особливості їх функціонування та обґрунтувати напрями вдосконалення в сучасних умовах. Зокрема, у процесі дослідження використано: методи теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу – для систематизації наукових підходів до тлумачення сутності, структури та змісту механізмів державного регулювання аграрного сектору, а також для формування авторських висновків і теоретичних узагальнень; семантико-етимологічний – щодо визначення змісту базових понять дослідження та розробки понятійно-категорійного апарату; системний та структурно-функціональний методи застосовано з метою розгляду аграрного сектору як складної соціально-економічної системи та визначення взаємозв’язків між елементами механізмів державного регулювання; економіко-статистичні методи (аналіз динаміки, структурний аналіз, групування) – для оцінювання стану та тенденцій розвитку аграрного сектору економіки України, результативності державної підтримки та впливу регуляторних інструментів на функціонування аграрних виробників; метод моделювання – для обґрунтування концептуальної моделі комплексного механізму державного регулювання аграрного сектору економіки України та визначення напрямів його вдосконалення в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Також було використано методи: абстрагування, загальнонаукового індукції, дедукції, системного аналізу – в усіх розділах роботи.

Інформаційну базу дослідження становлять офіційні статистичні дані органів державної влади України, нормативно-правові акти ВРУ, КМУ та ЦОВВ у сфері державного регулювання аграрного сектору, аналітичні та звітні матеріали міжнародних організацій (ФАО, Світового банку, ОЕСР, ЄК), наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, матеріали фахових періодичних видань, інформаційні ресурси офіційних вебсайтів, а також власні праці й узагальнення автора, виконані на основі зібраних та систематизованих даних.

Достовірність отриманих результатів забезпечується публікацією статей в провідних фахових виданнях України, апробацією отриманих наукових результатів на науково-практичних конференціях та круглих столах та ін.

Структура і зміст дисертаційної роботи. Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Структура роботи, вибудована логічно, відповідає меті та поставленим завданням. Аналіз основного змісту дисертації дозволяє зробити висновок, що загалом поставлені завдання Д.В. Петринський успішно виконав.

Аналізуючи результати першого розділу дисертації (“Теоретико-методичні основи державного регулювання аграрного сектору” (стор. 27-89)), слід відзначити, що в ньому дисертантом проаналізовано напрями наукової рефлексії щодо феномену державного регулювання та уточнено понятійно-категорійний апарат у цій сфері; з’ясовано специфіку аграрного сектору як об’єкта державного регулювання; ідентифіковано механізми державного регулювання аграрного сектору (серед них: організаційний, нормативно-правовий, фінансово-економічний, інформаційно-комунікативний, науково-дослідний).

У другому розділі (“Особливості формування та розвитку механізмів державного регулювання аграрного сектору економіки України” (стор. 90-156)) автором: проведено діагностику стану аграрного сектору економіки України та на цій основі доведено об’єктивну необхідність його державного регулювання; уточнено та систематизовано особливості формування й розвитку механізмів державного регулювання аграрного сектору економіки України.

У третьому розділі (“Напрями вдосконалення механізмів державного регулювання у сфері відновлення аграрного сектору економіки України” (стор. 157-221)) розглянуто специфіку формування Спільної аграрної політики Європейського Союзу та визначено цільові напрями імплементації для України; сформовано перспективні вектори вдосконалення механізмів державного регулювання аграрного сектору економіки України; розроблено й обґрунтовано модель комплексного механізму державного регулювання аграрного сектору економіки України.

Дисертація Д.В. Петринського за рівнем наукової новизни, змістом, логікою викладеного матеріалу, узагальненнями, висновками та пропозиціями є завершеним науковим дослідженням та відповідає спеціальності 281 “Публічне управління та адміністрування”.

Робота написана державною мовою із дотриманням наукового стилю та використанням у дослідженні спеціальної термінології. За своєю структурою та оформленням дисертація відповідає вимогам наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40. Виклад матеріалу загалом подається обґрунтовано, розділи дисертації пов’язані між собою, висновки і пропозиції випливають зі змісту дисертації та отриманих здобувачем результатів. Авторські положення і наукові розробки, пропозиції та рекомендації, наведені в роботі, деталізовані дисертантом і переважно доведені до можливості практичного застосування.

Таким чином, тема дослідження, його мета, предмет і об’єкт, перелік поставлених та вирішених завдань, положення наукової новизни, запропоновані автором загальні висновки, обсяг друкованих праць відповідають чинним нормативним вимогам до наукових робіт такого рівня.

Основні наукові результати, одержані автором, та їх новизна

За результатом ознайомлення зі змістом дисертації, публікаціями та матеріалами за напрямками апробації, коректним є висновок, що поставлена мета дослідження виконана. Це знайшло відображення в основних положеннях дисертаційної роботи, сформульованих автором та науковій новизні отриманих результатів.

Основні наукові результати, одержані автором, та їх новизна полягають в розробленні нових наукових положень, які в сукупності дозволяють розв'язати важливе наукове завдання у сфері публічного управління – обґрунтування теоретико-методичних засад формування й розвитку механізмів державного регулювання аграрного сектору та розроблення науково-практичних рекомендацій щодо їх концептуалізації в контексті відновлення аграрного сектора економіки України.

Основними результатами дослідження, що характеризують новизну й виносяться на захист, є такі.

У дисертації *вперше* розроблено й обґрунтовано модель комплексного механізму державного регулювання аграрного сектору економіки України, складові якого (організаційний, нормативно-правовий, фінансово-економічний, інформаційно-комунікативний та науково-дослідний механізми) перебувають у взаємній обумовленості та детермінуються єдиною цільово-функціональною архітектонікою, яка включає: а) мету, завдання та функції державного регулювання аграрного сектору, зорієнтовані на досягнення стратегічних пріоритетів у цій сфері; б) чітко ідентифіковані об'єкти та суб'єкти державного регулювання аграрного сектору, структуровані відповідно до рівнів публічного управління та сфер регуляторного впливу; в) систему базових і специфічних принципів державного регулювання аграрного сектору, що формують методологічну основу функціонування комплексного механізму; г) інтегровану сукупність форм, напрямів, методів, інструментів та важелів державного впливу, спрямованих на підвищення ефективності та інклюзивності розвитку аграрного сектору в умовах структурних трансформацій (у т.ч. й у повоєнний період).

Разом із цим, автором *удосконалено*: обґрунтування сутності та складу механізмів державного регулювання аграрного сектору (серед них: організаційний, нормативно-правовий, фінансово-економічний, інформаційно-комунікативний, науково-дослідний), які функціонують не ізольовано, а перебувають у тісному інтегративному взаємозв'язку, формуючи єдину систему державного впливу на розвиток аграрної сфери; теоретико-методичні основи державного регулювання в контексті обґрунтування особливостей, що притаманні сучасній парадигмі державного регулювання аграрного сектору.

Окрім того, в роботі *набули подальшого розвитку*: понятійно-категорійний апарат у галузі публічного управління та адміністрування, завдяки уточненню сутності таких понять як “державне регулювання та “державне регулювання аграрного сектору”; концептуальні положення, що створюють методологічне підґрунтя для подальшого вдосконалення державної аграрної політики, орієнтованої на підвищення конкурентоспроможності

аграрного виробництва, розвиток людського капіталу сільських територій та забезпечення довгострокової продовольчої безпеки держави (у т.ч. й в умовах повоєнного відновлення економіки України); перспективні вектори вдосконалення механізмів державного регулювання у сфері відновлення аграрного сектору України, що сформовано на осмисленні ціннісних орієнтирів реформованої національної аграрної сфери, та, які охоплюють специфіку її функціонування в умовах післявоєнного відновлення й передбачають адаптивну імплементацію прогресивних засад Спільної аграрної політики Європейського Союзу з урахуванням інституційних, економічних і соціо-екологічних особливостей України.

Практичне значення одержаних результатів

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у тому, що теоретичні положення та висновки дисертації щодо вдосконалення механізмів державного регулювання у сфері відновлення аграрного сектору економіки України доведені до рівня теоретико-методичних та науково-практичних рекомендацій і використані в практичній діяльності: Кіровоградської обласної військової адміністрації (зокрема використані Департаментом агропромислового розвитку) (довідка від 09 лютого 2026 року № 24.01-06/231/0.24) (стор. 273); Національного університету “Чернігівська політехніка” (довідка від 30 березня 2026 року 202/08-566) (стор. 272); Центральноукраїнського національного технічного університету (довідка від 26 грудня 2025 року № 45-15/40-21-18/1856/1) (стор. 274).

Повнота викладення наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях та особистий внесок здобувача

Основні результати дисертаційної роботи опубліковано в 15 наукових працях, зокрема в: 8 статтях в наукових фахових виданнях України та інших держав з наряду, з якого підготовлено дисертацію (у тому числі: 1 – у виданнях іноземних держав, 6 – у друкованих фахових виданнях України з державного управління, 1 – в електронному фаховому виданні); 7 тезах за матеріалами науково-практичних конференцій.

Дисертаційна робота є самостійною науковою працею автора. Основні ідеї та розробки, здійснені в рамках дисертаційної роботи, у тому числі ті, що характеризують наукову новизну, практичне значення дослідження, отримані ним особисто. Особистий внесок здобувача у працях, опублікованих у співавторстві, наведено у списку публікацій.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

За результатами аналізу дисертаційної роботи та публікацій автора порушення академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Дисертаційне дослідження Петринського Дмитра Валерійовича заслуговує позитивної оцінки. Разом із тим, доречно акцентувати увагу на таких дискусійних положеннях і пропозиціях.

1. У параграфі 2.2 (стор. 109-126) в процесі дослідження організаційного забезпечення системи державного регулювання аграрного сектору України автор артикулює, що “організаційне забезпечення державного регулювання аграрного сектору в Україні має чітко виражену вертикальну ієрархічність, що представлена мега-, макро-, мезо- та макрорівнями” (стор. 111). У даному контексті потребує більшої конкретизації механізм взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування у процесі відновлення аграрного сектору. Зокрема, варто було чіткіше визначити розподіл управлінських повноважень і відповідальності між різними рівнями публічного управління.

2. На наше переконання, наукова та практична цінність дисертаційної роботи суттєво підвищилася б за умови більш ґрунтовного дослідження проблематики кадрового забезпечення процесів відновлення аграрного сектору України. Попри те, що у параграфі 2.1 (стор. 90-109) автор частково порушує окремі аспекти зазначеної проблематики, її висвітлення має переважно загальний і фрагментарний характер. Зокрема, потребують більш детального аналізу питання дефіциту трудових ресурсів у сільській місцевості, механізми професійної адаптації та працевлаштування ветеранів у сфері аграрного виробництва, а також напрями формування й розвитку кадрового потенціалу сільських територій в умовах воєнного та повоєнного періодів.

3. У дисертаційній роботі, на нашу думку, залишилась не повністю розкритою також проблематика впливу міжнародної технічної допомоги та донорських програм на процеси відновлення аграрного сектору України. Доцільним було б окремо визначити механізми координації міжнародної підтримки з національною системою державного управління у сфері аграрної політики.

4. Із наданої в параграфі 3.3 інформації (стор. 202-218), не до кінця зрозумілими є необхідні умови, що можуть забезпечити практичну реалізацію, запропонованої в роботі моделі Комплексного механізму державного регулювання аграрного сектору економіки України.

Проте, висловлені зауваження/пропозиції мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Д.В. Петринського.

Загальні висновки та оцінка дисертації

Дисертаційна робота Петринського Дмитра Валерійовича тему “Механізми державного регулювання у сфері відновлення аграрного сектору економіки України” є самостійною та завершеною працею, має наукову новизну та практичне значення.

За змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. “Про затвердження вимог до оформлення дисертації” (із змінами та доповненнями, внесеними наказом МОН України від 31.05.2019 №759) та “Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії” затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами внесеними згідно з Постановами КМУ № 341 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023, № 507 від 03.05.2024).

Зазначене дозволяє зробити висновок, що Петринський Дмитра Валерійович, автор дисертації на тему “Механізми державного регулювання у сфері відновлення аграрного сектору економіки України”, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю “281 Публічне управління та адміністрування”.

Офіційний опонент:

д.е.н., професор, завідувач
кафедри економіки, підприємництва
та готельно-ресторанної справи
Центральноукраїнського національного
технічного університету

Володимир ЗАЙЧЕНКО